

Perverse prestatie-indicatoren

*De scholieren gingen deze week massaal de straat op tegen de 1040-urennorm.¹ Ze protesteren met name tegen de perverse beleidseffecten die de Haagse politiek teweegbrengt. De scholierenvakbond LAKS licht toe: 'Het ministerie heeft eind 2006 van de Tweede Kamer de opdracht gekregen om streng te controleren op scholen die de minimumgrens voor het aantal lessen niet halen. Op zichzelf niet vreemd, maar het moet niet zo zijn dat scholen zich gedwongen gaan voelen om de meest belachelijke oplossingen te bedenken'.² In het Haags handhavingsbeleid worden scholen uitsluitend op de **hoeveelheid** gemaakte uren en niet op de **kwaliteit** van hun programma's en roosters afgerekend. Scholen die niet aan de 1040-urennorm voldoen, krijgen een fikse boete. Doch scholen gaan vrijuit als ze de belangen van de leerlingen met voeten treden om toch maar die norm te halen. Dan verdient een lagere urennorm de voorkeur, ingebed in een evenwichtige set van prestatie-indicatoren.*

We hebben het hier over een perverterende prestatie-indicator in het voortgezet onderwijs. Maar hoe zit 't in het hoger onderwijs? Een belangrijke prestatie-indicator in het hoger onderwijs is het **numerieke opleidingsrendement** (percentage gediplomeerden na n verblijfsjaren). Hiervan zijn twee varianten in omloop: het overall-rendement en het postpropedeutisch rendement. In het eerste geval wordt het rendement over alle aankomende studenten berekend, in het tweede geval gaat het om het studierendement van de studenten die het eerste studiejaar overleefd hebben. Onderwijsinstellingen geven uiteraard de voorkeur aan de laatstbedoelde maat: het succespercentage van de geschikt bevonden studenten.

Zo'n prestatie-indicator kan een perverterend effect hebben. De faculteit staat namelijk aan de verleiding bloot *aankomende studenten met een lager beginniveau* in de kou te laten staan. Zij worden bij voorbaat ongeschikt verklaard, ze krijgen niet het onderwijs dat ze nodig hebben, ze halen dus slechte studieresultaten en ze worden dus aan het eind van het eerste studiejaar via een 'bindend studieadvies' uit de opleiding verwijderd. De faculteit heeft zich in het eerste studiejaar hoge onderwijskosten bespaard en vervolgens kan zij zich beroemen op een alleszins aanvaardbaar postpropedeutisch opleidingsrendement.

Zo gaat het tegenwoordig bij de PABO's.³ Er is een taal- en rekentoets ingevoerd aan het begin van het eerste studiejaar. Wie daarvoor zakt, krijgt de mogelijkheid om deze entreetoetsen tijdens het eerste studiejaar te herkansen. Maar de faculteit is niet verplicht om behoorlijke bijspijkerprogramma's aan te bieden. Evenmin is zij verplicht ervoor te zorgen dat er naast het reguliere eerstejaarscurriculum voldoende ruimte is voor het opheffen van de geconstateerde deficiënties.

Met name de eerstejaarsstudenten die uit het MBO komen, zijn hiervan de dupe. De leerlingen met lagere cijfers voor taal en rekenen worden na de basisschool naar het VMBO verwezen. Via de MBO-opleiding (zoals de opleiding tot *onderwijsassistent*) kunnen ze toch nog naar een HBO-opleiding (zoals de PABO) doorstromen. Voor de bezitters van het diploma Onderwijsassistent zit er ook niks anders op, want voor hen is er in het onderwijs geen baan te vinden. Maar eenmaal op de PABO aangekomen, worden ze via de taal- en rekentoets en de selectieve propedeuse uit de opleiding verwijderd.

Minister Plasterk heeft zojuist zijn *Strategische Agenda* voor het hoger onderwijs uitgebracht.⁴ Maar voorsnog stelt hij de eerstvolgende generaties onderwijsassistenten geen concrete oplossingen in het vooruitzicht. Ik denk dat de PABO's van minister Plasterk krachtige impulsen moeten krijgen om taal- en rekendeficiënties van aankomende studenten via bijspijkerkursussen op te vangen en de selectieve propedeuse ruimhartiger in te richten. De *Strategische Agenda* wijst verhoging van de numerieke opleidingsrendementen en betere doorstroom van allochtonen als belangrijke speerpunten aan. We moeten hopen dat het ministerie, in gesprek met de PABO's en de HBO-raad, geen genoegen neemt met de perverterende prestatie-indicator 'postpropedeutisch opleidingsrendement'.

Wes Holleman
weblog onderwijs 25-11-2007
www.onderwijsethiek.nl

¹ <http://stop1040.nl/>

² <http://www.laks.nl/owt/>

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/02/deficienties.pdf>;
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=98>

⁴ <http://www.minocw.nl/documenten/48054a.pdf>